

заколдованный сон), интенсификация признаков, заложенных в определяемых предметах (*смертная жажда, роковая тревога, пронзительный свист, тяжкие муки*), эмоциональное воздействие предметов неэмоциональной сферы (*косматая борода, убогие дровни, промерзлые лапти, шорох случайный*).

Особенность словосочетаний в том, что они создаются автором и в каждом конкретном случае решается вопрос об отборе наиболее подходящего определения, поэтому в пределах одного произведения одни и те же существительные могут выступать с разными определениями, а одни и те же определения могут повторяться в сочетаниях с разными существительными.

Литература

1. Игнатов, Б. Ф. Принципы выделения атрибутивных отношений в субстантивных словосочетаниях / Б. Ф. Игнатов. – Волгоград : ВПИ, 1968. – С. 23.
2. Некрасов, Н. А. Избранные произведения / Н. А. Некрасов. – Л: Ленинградское газетно-журнальное и книжное издательство, 1955. – 543 с.
3. Евгеньева, А. П. Очерки по языку русской устной поэзии в записях XVII – XX вв. / А. П. Евгеньева. – Л., 1963. – 436 с.

ЭКЗИСТЭНЦЫЯЛІЗМ І ЯГО АДЛЮСТРАВАННЕ Ў ТВОРАХ ВАСІЛЯ БЫКАВА “СЦЯНА” І ЖАНА-ПОЛЯ САРТРА “СЦЯНА”

В. Л. Падмостка, Н. С. Сало

ДУА “Сярэдняя школа №109 г. Мінска”

Навуц. кіраўн. – Т. І. Бортнік, настаўнік беларускай мовы і літаратуры

Анатацыя. Васіль Быкаў – першы беларускі пісьменнік, пра якога пачалі гаварыць як пра пісьменніка-экзистэнцыяліста. Асаблівасць быкаўскай прозы апошняга перыяду творчасці характарызуецца ярка выражанай экзистэнцыяльнай накіраванасцю. У нашым даследаванні разглядаецца адзін з такіх твораў В. Быкава – “Сцяна”. Разглядаецца шляхам параўнання з аднайменным творам французскага пісьменніка і філосафа-экзистэнцыяліста Жана-Поля Сартра.

Ключавыя словы: экзистэнцыялізм, свабода выбару, памежная сітуацыя, сцяна.

“Экзистэнцыялізм (ад лац. *existentia* ‘існаванне’), філасофія існавання – кірунак у філасофіі XX стагоддзя, акцэнтуюе сваю ўвагу на ўнікальнасці быцця чалавека, адрозніваецца ад іншых напрамкаў у філасофіі, перш за ўсё, ідэяй пераадолення чалавекам уласнай сутнасці і вялікім акцэнтам на глыбіню эмацыйнай прыроды” [1, с.840].

Заснавальнікам экзістэнцыялізму называюць С. К’еркегара – дацкага філосафа, псіхолага і пісьменніка. У Расіі падчас Першай сусветнай вайны развіваюцца ідэі экзістэнцыялізму ў працах Бярдзьева і Шастова, якія абапіраліся на працы Л. Талстога, А. Чэхава і Ф. Дастаеўскага. Далей экзістэнцыйная філасофія знаходзіць водгук падчас Другой сусветнай вайны ў Францыі ў асобе Камю і Сартра. Жан-Поль Сартр – філосаф, пісьменнік, драматург, лаўрэат Нобелеўскай прэміі па літаратуры ў 1964 годзе, ад якой адмовіўся, бо баяўся страціць свабоду і незалежнасць. Трэба адзначыць, што катэгорыя свабоды – цэнтральная катэгорыя ўсёй філасофіі і жыцця Сартра [3].

Асноўныя пастулаты экзістэнцыялізму:

1. Свабода захоўваецца ў любых абставінах і выражаецца ў магчымасці выбіраць – выбіраць не рэальныя магчымасці, а свае адносіны да гэтай сітуацыі.

2. Чалавек спасцігае сваю сутнасць на працягу ўсяго жыцця і нясе адказнасць за кожнае сваё дзеянне, таму не можа тлумачыць свае памылкі “абставінамі”.

3. Чалавек здольны думаць і ўсведамляць сваё быццё, таму адказны за сваё існаванне, калі ён хоча стаць самім сабой.

4. З катэгорыяй “свабоды выбару” звязаны іншыя катэгорыі – “трывога”, “закінутасць”, “адчай”. Гэта абумоўлена неабходнасцю з двух альтэрнатывы выбіраць толькі адну. Чалавек асуджаны на выбар.

5. Экзістэнцыялісты надаюць страху пазітыўную афарбоўку: страх падобны агню, які спальвае ўсё неістотнае і часовае. Толькі тады выяўляецца сапраўднае існаванне.

Некаторыя даследчыкі называюць В. Быкава “апошнім еўрапейскім пісьменнікам-экзістэнцыялістам”. У яго творах заўсёды прысутнічае “памежная” сітуацыя, сітуацыя выбару, выбару паміж жаданнем “застацца ў жывых” і “чалавекам унутры чалавека”. Выхад у 1997 годзе кнігі “Сцяна” дало падставы даследчыкам гаварыць пра “экзістэнцыялізм у беларускай рэдакцыі”.

Параўноўваючы змест твораў “Сцяна” В. Быкава і “Сцяна” Ж.-П. Сартра, мы заўважылі кропкі сутыкнення:

1) у творах прадстаўлены прыклады тыповай экзістэнцыяльнай сітуацыі – “памежная сітуацыя”, у якой аўтары даводзяць герояў да стану максімальнага напружання;

2) у абодвух творах героі апынуліся ў такім стане ва ўмовах татальнага ўздзеяння знешніх сіл (вайна і таталітарны рэжым);

3) герой Сартра, нават змірыўшыся з будучай смерцю, робіць выбар, які прыводзіць яго да другой “сцяны” – забойства сябра. Намаганні героя Быкава праз каменную сцену пракласці шлях да свабоды таксама не прыносяць поспеху. Такім чынам героі абодвух твораў апынуліся ў абсурдна-трагічнай сітуацыі;

4) абодва твора маюць адкрыты фінал, невядома, што будзе з імі далей. Існаванне абодвух герояў можна назваць “незавершаным”, таму што іх выбар, іх рашэнні, іх адказнасць не былі апраўданы.

Паводле атрыманых звестак параўнанне твораў Ж.-П. Сартра і В. Быкава з асноўнымі прынцыпамі экзістэнцыялізму паказвае:

1) герой Быкава пазбаўлены знешняй свабоды, але ён выбірае змагацца за атрыманне гэтай свабоды. Герой Сартра таксама пазбаўлены знешняй свабоды, але ў яго застаецца права выбару (свабода ўнутраная);

2) герой Быкава выбірае дзейнасць, накіраваную на дасягненне свабоды, герой Сартра чакае смерці і хоча быць мужным да канца, прыняць яе годна;

3) герой Быкава жыве надзеяй выйсці на волю. У яго думках пастаянна з’яўляюцца ўспаміны і малюнкі “свабоднага” жыцця за межамі турмы. Герой Сартра адчувае абьякавасць да ўсяго, ён не ўспамінае мінулае, лічыць сваё жыццё бессэнсоўным.

Сцяна з’яўляецца цэнтральным вобразам абодвух твораў. У Сартра яна сустракаецца 16 разоў, а ў Быкава – 27. Такім чынам, сцяна набывае шматзначнае сімвалічнае значэнне. Гэта і сцяна непаразумення, сцяна як мяжа паміж жыццём і смерцю, сцяна як мяжа паміж свабодай і несвабодай, сцяна як сімвал адзіноты, сцяна – сіла, што цісне на чалавека і інш. Мы думаем, што сцяна разбівае ўсе ілюзіі чалавека, а значыць і чалавецтва. Навела Сартра напісана ў першы год Другой сусветнай вайны. Вайна – гэта тая памежная сітуацыя, у якой апынулася чалавецтва. Экзістэнцыяльныя героі Быкава – ахвяры палітычнага абсурду сістэмы, ахвяры сацыяльных абставін. У адрозненні ад сартраўскіх герояў, не яны адварочваюцца ад соцыуму, а гэта соцыум адкідае іх. Пакінутыя сваім грамадствам, героі сутыкаюцца з адзінотай. У такіх абставінах чалавек страчвае надзею і адчувае бессэнсоўнасць існавання. Адчужанасць чалавека нараджае абсурд існавання.

Па сутнасці, філасофскія разважанні В. Быкава пра свабоду маюць ярка выражаную экзістэнцыяльную накіраванасць і сугучныя з ідэямі Сартра. Свабода, у разуменні Быкава, – “каштоўнасць, дадзеная кожнай жывой істоце фактам яе нараджэння. Усё жывое і карыстаецца тою каштоўнасцю, наколькі гэта магчыма. Апроч чалавека, якому мала прыроджанай свабоды. Каб у поўнай меры спазнаць і адчуць яе неабходнасць, яму наканавана прайсці праз хітрасплецены лабірынт жыцця, а то і застацца ў адным з яго тупікоў. Калі ў чалавека не было вопыту страты свабоды, ён ніколі не адчуе яе значнасці” [2, с. 539].

Усё вышэй сказанае дазваляе ўбачыць у асобе В. Быкава самабытнага прадстаўніка экзістэнцыяльнага напрамку і далучыць аўтара да прадаўжальніка французскай экзістэнцыяльнай традыцыі ў беларускай літаратуры.

Літаратура

1. Философский энциклопедический словарь / Л. Ф. Ильичёв [и др.]. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.

2. Быкаў, В. Доўгая дарога дадому: Кніга ўспамінаў / В. Быкаў. – Мінск: ГАБТ “Кніга”, 2002. – 539 с.

РЕЦЕПЦИЯ АНГЛИЙСКОГО СЛЕНГА В РЕЧЕВОМ ДИСКУРСЕ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ (НА МАТЕРИАЛЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ ДЕВЯТИКЛАСНИКОВ)

П. Д. Полякевич

ГУО «Средняя школа № 137 г. Минска имени П. М. Машерова»

*Науч. рук. – Ю. С. Пятчков, магистр филол. наук,
учитель русского языка и литературы II категории*

Аннотация. В работе предлагается индивидуально-авторское видение проблемы словоупотребления сленговых англицизмов в речевом дискурсе современных девятиклассников, выявляются причины частотности в их употреблении ими, а также анализируется степень осмысленности употребляемого девятиклассниками общеизвестного английского сленга и их умение подбирать к нему русские эквиваленты.

Ключевые слова. Английский сленг, молодёжный дискурс, интернет-дискурс, речевая культура, читательская культура.

В наши дни представляет живой интерес исследование не только речевой культуры известных персон, но и современной молодёжи (поколения Z, зумеров, детей Интернета), более мобильной, восприимчивой и сензитивной к новым веяниям в языке, нежели старшее поколение. В этой связи вполне очевидна актуальность нашего научного исследования, дающего живой взгляд на речевую, коммуникативную и лингвокультурологическую компетентность современных девятиклассников (14–16 лет) в одной из минских средних школ. Недавно небезызвестный современный лингвист М. А. Кронгауз (1958) подчеркнул «удобство приживаемого» в языке: «...Из языка уходит всё, что усложняет процесс коммуникации. К примеру, в том же языке падонков много сложного. Им нелегко пользоваться, трудно писать, трудно читать. Поэтому он и не прижился, *приживается то, что удобно...*» [2, с. 98].

Новизна нашей работы состоит в изучении речевой культуры и степени осознанности девятиклассниками употребляемого английского сленга в отдельно взятой средней общеобразовательной школе.

Степень разработанности проблемы роста популярности молодёжного сленга, тем более английского, постоянно растёт. Её исследовали Илья Романович Гальперин, Корней Иванович Чуковский, Ирина Владимировна Арнольд, Эмма Михайловна Береговская и продолжают исследовать Гасан Чингизович Гусейнов, Максим Анисимович Кронгауз и др.